

שאלות ותשובות

עם הרב יוסף צבי רימון

תשעה באב בקורונה (ב) - האם מותר לשטוף ידיים בסבון או באלכוג'ל?

שאלה

האם מותר לשטוף ידיים בסבון או באלכוג'ל בתשעה באב?

תשובה

הברייתא (תענית ל.) מציינת שאחד הדברים האסורים בתשעה באב הוא רחיצה וסיכה, כך נפסק **בשולחן ערוך** (תקנ"ד, א). בדרך כלל אסור לרחוץ בתשעה באב אפילו את הידיים, ולכן כאשר נוטלים ידיים בבוקר או אחרי שירותים, שופכים מים רק על האצבעות (שולחן ערוך שם, י; רמ"א שם, ט, על פי השולחן ערוך תרי"ג, ג, עיינו שם בפרטי הדינים).

רחיצה לשם הסרת לכלוך

הרחיצה שנאסרה היא רחיצה שיש בה תענוג, ואפילו קטן (משנה ברורה שם, ס"ק יט). לכן, כאשר מטרת הרחיצה איננה תענוג אלא הסרת לכלוך – מותר להסתייע במים על מנת לנקות את הלכלוך, וכך פוסק **השולחן ערוך** (שם, ט):

אם היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה, מותר לרחוץ להעביר הלכלוך, ולא יטול כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך.

מטעם זה מותר גם ליטול את הידיים לפני התפילה (עד קשרי האצבעות), שהרי לא מדובר ברחיצה לשם תענוג אלא כדי להתכונן לתפילה (משנה ברורה ס"ק כא).¹

סיכה לשם הסרת לכלוך

האם ההיתר של רחיצה לשם הסרת לכלוך נאמר גם לגבי סיכה? **ביום הכיפורים** נאסרה גם סיכה שנועדה להסרת לכלוך (שולחן ערוך תרי"ד, א; למעט עבור חולה שאין בו סכנה או תינוק), משום שבסיכה יש תענוג גדול יותר מאשר רחיצה (מגן אברהם שם, ס"ק א). האם זהו הדין גם בתשעה באב?

הרמב"ם (תעניות פ"ה ה"י) **והשולחן ערוך** (תקנ"ד, טו) כותבים שבתשעה באב רק סיכה של תענוג נאסרה, ואילו סיכה לשם הסרת לכלוך מותרת. **הביאור הלכה** (ד"ה סיכה) מסתפק בדבר זה ומביא מי שהחמיר בתשעה באב כמו ביום הכיפורים, אך מכל מקום למעשה מסיק הביאור הלכה שבתשעה באב נאסרה רק סיכה של תענוג.

מהי הסיבה להבדל בין יום הכיפורים לתשעה באב? **הרב סולובייצ'יק** (שיעורי הרב, תשעה באב, סימן כ"ה) מסביר, שביום הכיפורים האיסורים הם חלק מהשביתה הנדרשת ביום הכיפורים, הכוללת את כל צדדי החיים של האדם, ולכן גם סיכה שלא לשם תענוג אסורה, כי היא מפרה את השביתה הנדרשת. לעומת זאת בתשעה באב מטרת האיסורים היא שהאדם יימנע מתענוג ויתנהג כמו אבל, ולכן דווקא סיכה שיש בה תענוג אסורה, וסיכה שאינה לשם תענוג – מותרת.

שטיפה במים וסבון

מהי סיכה שאינה לתענוג? כל סיכה שמטרתה היא פעולה רפואית או הפגת ריח רע, איננה סיכה של תענוג. לכן, מותר למרוח משחה רפואית או וזליו, וכן להשתמש בדיאודורנט (אך ביום הכיפורים כאמור נאסרה גם סיכה שאינה לתענוג, וגם ישנה לעתים בעיית ממרח במשחות כאלו). מסיבה זו **מותר גם לשטוף את הידיים במים וסבון לשם חיטוי**, כי המטרה היא כלל לא תענוג אלא ניקיון וחיטוי.

שימוש באלכוג'ל

מה הדין בשימוש באלכוג'ל? מסתבר ששימוש באלכוג'ל טוב יותר (מבחינת הלכות תשעה באב) משימוש במים וסבון. שימוש במים וסבון הוא בוודאי בגדר סיכה, אלא שכאמור בתשעה באב זו סיכה מותרת כיוון שאינה לשם תענוג. לעומת זאת **אלכוג'ל אינו בגדר סיכה כלל, כיוון שאין בו שום הנאה ותענוג, והוא תכשיר רפואי בלבד שנועד אך ורק לשם חיטוי הידיים**.

לאור זאת **יש יתרון בשימוש באלכוג'ל בתשעה באב על פי שטיפת הידיים בסבון**, והשימוש בו מותר אפילו ביום הכיפורים.

לסיכום: מותר לחטא את הידיים בתשעה באב, ואין בכך איסור רחיצה או סיכה. טוב יותר לחטא בעזרת אלכוג'ל, אך מותר גם לשטוף את הידיים במים וסבון ואין בכך כל איסור בתשעה באב. הסיימת הרגילה של "ובנה ירושלים" (רמ"א תקנ"ז, א), אך יש שכלל לא אומרים (משנה ברורה ס"ק ה) וכן דעת **הרב עובדיה יוסף** (חזון עובדיה עמוד רפח), ולדעתו שב ואל תעשה עדיף.

מי שלא מתענה יאכל מאכלים פשוטים ולא מאכלים מיוחדים (ירושלמי תענית, פ"א ה"ה; שו"ע תקנ"ד, ה).

כולנו תפילה שמתוך הצום, האבל והזעקה של תשעה באב, יהפוך הקב"ה את הימים האלו לימים של שמחה ובריאות, לנו ולכל ישראל ולכל העולם כולו.

1 כמו כן מותר לבשל או לשטוף כלים, אף שהידיים נרטבות (עיינו **משנה ברורה** ס"ק יט).

ברכת ה' עליכם,

הרב יוסף צבי רימון

יו"ר עמותת סולמות

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום